

Innledning til «Jesus møter Darwin»

Denne boken handler om en forsoning mellom Jesus og Darwin, ikke som historiske personer, men som prinsipper i menneskehetens evolusjon. Den handler altså om livet selv, om livets fysiske aspekt representert ved Darwin, og livets metafysiske aspekt representert ved Jesus. Men det er ikke Jesus slik kristendommen presenterer ham. Heller ikke blir Darwin og evolusjonen behandlet slik biologer oftest gjør det. For at forsoning skal finne sted, må en utvidet forståelse undersøkes, både av den fysiske og metafysiske siden ved livet.

Her kommer Arne Garborg, Leo Tolstoy, Albert Schweitzer og ikke minst Henrik Wergeland til assistanse. De kunne for lenge siden konstatere at Livet i seg selv er så kolossalt, så overveldende, storslått og mystisk at det uten teologi, prest eller Kirke kan være veileder til det Hellige. Denne spiritualitet synes å være forenlig med frontlinjen i dagens vitenskap, ikke minst med en total-evolusjon på 13,8 milliarder år, hvor Darwin er en liten, men viktig brikke, og Jesus en «ny» slags veileder for menneskeheten som i dag ser ut til å befinne seg framfor et nytt evolusjonssprang.

Det sies at det rundt om i verden kommer ut fire bøker om Jesus hver dag. Interessen for personen Jesus har vært enorm i kjølvannet av filmer og bøker som *DaVinci-koden* og *Jesusmysteriene*. Og for et par år siden kom tidligere pave Benedict XVI med boken *Jesus fra Nasaret*, kanskje den mest leste om Jesus etter Bibelen.

Mens pavens bok kartlegger teologien omkring Jesus i Kirkens synd- og frelse-perspektiv, brukte hovedpersonene i denne boken Jesus som utgangspunkt for å søke en dypere mening med livet, en skjult sannhet bak Jesus-fortellingen i Bibelen. De ønsket svar på livets dypeste eksistensielle spørsmål. Og kom til at Kirkens lære om Jesus er defekt.

Teologiprofessor John Haught ved Columbiauniversitetet i USA kaller menneskets søkende rastløshet for det «spirituelle instinkt» eller et «gudssøkende hull i vårt hjerte». Dette har i alle tider drevet mennesket til å søke «noe» bortenfor den materielle verden. Kanskje har vi alle et slikt «hull» som vi ønsker å fylle med noe. Hovedpersonene i denne boken fant at om de fylte «hullet i hjertet» med tradisjonell religiøs tro, havnet de i rent selvbedrag.

Uavhengig av hverandre fant de en Jesus svært forskjellig fra Kirkens versjon. De fant at Kirken bygde om Jesu lære, kanskje av nødvendighet, for å opprette et maktinstrument for å holde styr på brutale samfunn opp gjennom romertid og middelalder. Slik ble mange hindret fra å oppdage at det Hellige er tilgjengelig i hver og en som en gudsgnist, i en kunnskap som i Egypt og Hellas lenge før Jesu tid blant annet ble kalt Gnosis.

Man kan dels forsøke å finne ut hvem Jesus var i en historisk sammenheng, og dels søke personlig erkjennelse av det Hellige i seg selv. Om man ikke er fornøyd med Kirkens lære, leter man etter den historiske Jesus for å forstå faktiske forhold omkring hans liv og oppgave. La oss kalle det aktualitet. I vår tid gir arkeologiske funn og gamle skrifter ny forståelse av Jesus som aktualitet. Den andre søkeprosessen består i å finne det Hellige inni seg selv ved hjelp av intuisjon så vel som med fornuft. Slik erkjennelse blir en særegen realitet for hver og en.

Forskjellen mellom Jesus som aktualitet (historisk person) og realitet (indre erkjennelse), blir noenlunde hva Kant beskrev som «tingen i seg selv» og «tingen i meg», om man for et øyeblikk kan akseptere Jesus som en «ting».

Denne boken handler om noen som søkte Jesus med begge metodene, hvordan de søkte og fant at livet selv kan erstatte teologien, fri fra dogmer og troen på disse. Og dermed oppstod den merkelige situasjonen at selve livets utvikling, selve evolusjonen, synes å være noe «hellig». Derved foregriper de en forståelse som dagens systemteori og astrofysikk begynner å komme på sporet av.

I Harvard Magazine (2007) skrev professor i matematikk og biologi, Martin Nowak, om et stort forskningsprosjekt han ledet. Dette viser hvordan det å studere livet og evolusjonen kan lede til spiritualitet. Det samme skjer med hovedpersonene i denne boken. De finner at livsprosessen overskrider allslags tro og religiøse dogmer. De oppdager at livet i seg selv er så kolossalt, så overveldende og storslått, at det framstår som ren mystikk ...

For hundre år siden stod både den katolske og den protestantiske kirke i steil opposisjon til Darwins evolusjonslære. Om man i dag bortser fra «kreasjonistene» (de som tror bokstavelig på Bibelens skapelsesfortelling), og de som hevder «intelligent design» (at Gud selv må ha grepet inn i evolusjonen for å konstruere komplekse komponenter som øyne og vinger), er det bevegelse blant teologer for å akseptere at evolusjon er et langt større fenomen enn hva Darwin forfektet. Nyere forskning innen astrofysikk, astrobiologi og systemteori, antyder at evolusjonen har pågått i 13,8 milliarder år og at «liv» ikke er noe som oppstår, men er «naturlov» liksom gravitasjon. Det synes å gjennomtrenge alt og er latent over alt. Frambringelsen av de kjemiske grunnstoffene vi alle består av, basert på det enkle hydrogenatomet i gigantiske astrofysiske prosesser, antyder at livet er et mye større fenomen enn hva biologer stiller med.

I dag har det skjedd svære framskritt her. Å betrakte mennesket i lys av 13,8 milliarder års evolusjon, er nå en fagdisiplin ved flere universiteter i USA og Australia. *Big History Association* definerer seg slik: *Big History is the attempt to understand, in a unified and interdisciplinary way, the history of the Cosmos, Earth, Life and Humanity.*

I forordet til boken *Evolution's Purpose*, skriver Steve McIntosh: *En dyp og hellig anskuelse bygges nå på grunn av evolusjonens jevne tilvekst gjennom 13,8 milliarder år, en vitenskapens saga om vårt fysiske og metafysiske utspring. Denne nye spiritualitet er fristilt fra tidligere religiøse / åndelige tradisjoner og autoriteter.*

Det er denne spiritualitet hovedpersonene i denne boken foregriper.

«Spiritualitet» (spirituality) er i senere år brukt om religionens eksistensielle og personlige sider, mer i engelsk enn i norsk språkbruk. Spiritualitet skiller seg fra religionens ytre aspekter som kirkehistorie, dogmatikk, teologi, liturgi og ritualer, og kan alternativt defineres slik:

1 Det er «den forskningsferd mennesket gjør for å oppdage sitt innerste selv og sine høyeste aspirasjoner»

2 Det er «å lete etter det Hellige»

3 Det kan også defineres som «intern orientering mot en transcendent realitet som knytter sammen alt i helhet og harmoni»

Slik kan det gjerne finnes spiritualitet i religionen, men ingen religion i spiritualiteten.

For hundre år siden begynte arkeologisk og religionshistorisk vitenskap å oppdage at det var mer til historien om Jesus enn hva Kirken framførte. Nobels fredsprisvinner Albert Schweitzer utga den skjellsettende boken «*The Quest of the historical Jesus*» som saumfor mer enn femti av det 18. og 19. århundres verk om Jesus. Boken vakte oppsikt da den konkluderte med at tidligere historiske rekonstruksjoner av Jesus var ren fantasi. Dette ble et referanseverk for all videre Jesus-forskning. Men boken var også årsak til at Schweitzer oppga teologien og formulerte sitt livssyn slik: *Gjennom ærefrykt for livet blir vi religiøse på en måte som samtidig er elementær, dyptgripende og levende.*

Samme år, i 1906, kom Arne Garborg med boken *Jesus Messias*. Den var konklusjonen på en lang personlig kamp og et langt forfatterskap i intens søken etter sannheten om Jesus, og sannheten om ham selv. Boken skapte stor kontrovers da Garborg kalte *Den norske kirke for heidningkyrkja*, og mente at den hadde forvrengt Jesu undervisning. Men samtidig begynte hans livssyn basert på *Troen på livet*, et essay han hadde skrevet ti år tidligere, å utvide seg mot et samfunnssyn som i dag har potensial til å løse vår tids klima- og finanskriser.

Noen mente Garborg hadde hentet stoff om Jesus fra en russer som en del år tidligere beskrev sin intense og til dels dramatiske søkeprosess i bøkene *Jesu lære eller Kirkens lære?*, *Skriftemål* og *The Kingdom of God is within you*. Boken *Skriftemål* blir i dag av russiske litteraturvitere betegnet som Leo Tolstoys fremste verk, et mesterstykke i verdenslitteraturen, som er i slekt med Arne Garborgs *Den burtkomne Faderen*. Boken *The Kingdom of God is within you*, inspirerte så den unge juristen Mohandas Gandhi i sin kamp mot apartheid i Sør-Afrika, og senere til frigjøringen av India. Da Tolstoy kom med *Kristi lære eller Kirkens lære*, ble han lyst i bann av den russiskortodokse kirke. Men prosessen med å finne seg selv og grunnlaget for det Hellige, resulterte i at også Tolstoy havnet i et ansvarsforhold til livet selv.

Det har gått hundre år siden Schweitzer, Garborg og Tolstoy, og ny Jesus-forskning er blitt tilgjengelig og nye funn er kommet for en dag. En grunnleggende bok, *Jesusmysteriene* av Timothy Freke og Peter Gandy, ble oversatt til norsk i 2007, og handler om antikkens mysterieskoler og gnostisismens innflytelse på den tidligste kristendommen. Her handler det ikke så mye om Jesus som historisk person, men hvordan kirkefedrene konstruerte den kristendom vi har i dag. Dagens kristentro står derfor i motsetning til gnostikernes Jesus-fortelling som er en tidløs myte med kraft til å *inngi frelsende Gnosis som kan gjøre hver og en av oss til en Kristus.*

Kirkefedrene krevde blind tro og befalte at de troende ikke måtte trekke i tvil hva biskopene sa. De gnostiske mestrene, derimot, underviste, som vismenn før dem, at gjennom innvielse i de indre mysterier kunne de erfare Gnosis direkte, og selv finne Sannheten.

Her er vi ved den siste hovedpersonen, den norske nasjonalpoeten Henrik Wergeland. For ham var livet dualitet, med en fysisk og en åndelig side, begge gjensidig avhengige av hverandre. Livet var altså i seg selv for Wergeland både hensikt og mål. Det er uvanlig at Wergeland blir karakterisert som gnostisk mester, men hans dikt og kosmiske poesi viser innsikt og umiddelbar erkjennelse av den åndelige verden som bare fortidens mystikere kjente til. Han utmalte menneskets åndelige og fysiske

evolusjon tretti år før Darwin la fram sin teori om artenes utvikling. Og Jesus var kronen på verket i hans gigantiske kosmiske prosjekt. Ved hans tohundreårsjubileum i 2008, ble disse sidene ved Wergeland aldri diskutert.

Slik er altså dette noen fortellinger om å søke fysisk og metafysisk sannhet i og utenfor seg selv, uten teologi, dogmer og doktriner. Fortellingene viser hvordan livet selv synes å være en skole, en spirituell læreprosess. Her kan muligens vår tids søkere få tips om hvordan de kan finne en Gnosis til å fylle sitt eget «hull i hjertet».